

مبانی معماری بوم‌گرا در بافت تاریخی شهر سمنان از دریچه معماری پایدار

حسین قدس

کارشناسی ارشد معماری، مؤسسه آموزش عالی رشد دانش، سمنان، (h.ghods@yahoo.com)

چکیده

گذشتگان با بهره‌گیری از داشته‌های بومی در عرصه‌های خرد و کلان محیطی، به خلق چارچوب‌های نظام‌یافته و منسجم در مقوله معماری و شهرسازی پرداخته‌اند. استفاده بهینه از منابع طبیعی و الگوهای زیست‌بوم در بطن ساختارهای معماری از تکنیک‌های قابل توجهی است که می‌تواند کانون هدایت طراحان در زمان حال گردد. الگوهای پایدار اقلیمی، فرهنگی و اجتماعی از جمله مواردی هستند که به طور همزمان در بطن بافت‌های شهری و روستایی تزریق شده و علی‌رغم برقراری نوعی همگونی و هم‌رنگی با بوم (محیط)، پیوندی ناگسستنی با آینده و آیندگان را باعث شده‌اند. توجه گذشتگان به آیندگان را می‌توان با تأمل و نگاهی عمیق به آثار تاریخی به جای مانده و اشکافی کرد. آثاری که با زبانی شیوا بیان‌گر تفکرات ذهنی- اجتماعی زمان خود بوده و ایده‌آل‌های بوم‌آورد را خالصانه و در کمال وارستگی با بکارگیری پنج اصل معماری ایرانی در ساختار خویش به نمایش می‌گذارند. حال این سوال پیش می‌آید که آیا الگوهای کمی و کیفی مورد استفاده در بناها و بافت‌های تاریخی، پایداری بافت و محیط طبیعی را به همراه داشته‌اند؟ آیا الگوهای معماری که دیرزمانی پایداری را نوید می‌دادند هم اکنون نیز مورد استفاده قرار می‌گیرند؟ پاسخ به این سوالات نیازمند بررسی جامع نسبت به وضعیت بافتارهای معماری و شهرسازی در گذشته و زمان حال است. بافت تاریخی شهر سمنان با تجمیع الگوهای بوم‌آورد و پایدار در یک کل، می‌تواند نمونه موردی مناسبی در این رابطه به حساب آید. روش تحقیق استفاده شده از جنس توصیفی- تحلیلی- تطبیقی بوده و حضور مستمر در بافت، مشاهده مستقیم و مطالعات کتابخانه‌ای ابزار تحقیق به حساب می‌آیند.

واژه‌های کلیدی: بوم، محیط طبیعی، انسان، الگوهای معماری پایدار، طراحی پایدار.

1- مقدمه

تطابق آگاهانه بناهای ساخت بشر با محیط طبیعی از جمله مصادیقی است که در آثار و بافتارهای معماری و شهرسازی به یادگار مانده از گذشتگان به وضوح قابل رویت است. تطابقی که در طول زمان بارور شده و به سطوح بالایی از کمال و هم‌سازی با محیط بدل شده است. نتیجه چنین فرآیندی افزایش رضایت از حضور در محیط مصنوع، برقراری ارتباط آزادانه با محیط طبیعی و جاری ساختن تعاملات پایدار میان عوامل یاد شده است. بهره‌گیری از مصالح بوم‌آورد و فرآوری آن‌ها به کمک انواع تکنولوژی بومی- محله‌ای با اعمال عملگرهای محیطی- جغرافیایی، محمل‌های قابل سکونت را در قالب بناهای معماری در